

بسمه تعالی

طرح بررسی آمار صنعتی

اهداف بررسی:

تحلیل روند رشد صنعت از جنبه‌های مختلف، عاملی کلیدی در تحلیل‌های خرد و کلان اقتصادی و رکن اساسی تصمیم‌سازی‌ها در حوزه اقتصاد است. نماگرهای اقتصادی کوتاه مدت نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌کنند و در این میان، شاخص‌های بخش صنعت از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردارند. شاخص‌های تولید، اشتغال، مزد و حقوق و مزایا، ارزش تولید سرانه و غیره در یک دوره زمانی مشخص، تصویری از اوضاع بخش صنعت کشور ارائه می‌دهند که بر اساس آن مسئولان و مدیران اقتصادی کشور می‌توانند با شناسایی دقیق‌تر مشکلات، تحولات صنعتی آینده را در جهت بهبود وضعیت به گونه‌ای برنامه‌ریزی نمایند که از بروز عدم تعادل و بحران در تولید و عرضه کالا جلوگیری به عمل آید.

بررسی سه ماهه کارگاه‌های بزرگ صنعتی کشور با هدف محاسبه شاخص‌های کلان اقتصادی بخش تولید صنعتی انجام می‌شود و اطلاعاتی را فراهم می‌آورد که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

- شاخص تولید صنعتی
- شاخص اشتغال کارکنان در کارگاه‌های بزرگ صنعتی
- شاخص مزد، حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان کارگاه‌های بزرگ صنعتی
- تغییرات سرمایه‌گذاری در بخش صنعت
- تغییرات موجودی انبار کارگاه‌های بزرگ صنعتی

سابقه بررسی:

طرح بررسی آمار صنعتی که توسط اداره آمار اقتصادی بانک مرکزی اجرا می‌شود از سابقه ای طولانی (بیش از ۵۰ سال) برخوردار است. این طرح به لحاظ ارائه شاخص‌های سه ماهه فعالیت کارگاه‌های بزرگ صنعتی (کارگاه‌هایی با تعداد کارکنان ۱۰۰ نفر و بیشتر)، در نوع خود منحصر به فرد می‌باشد.

بانک مرکزی به دلیل نیاز به اطلاعات دقیق و منظم از تولیدات صنعتی کشور، در سال ۱۳۴۳ برای نخستین بار طرح بررسی آماری کارگاه‌های صنعتی را به نام "صنایع منتخب" به مورد اجرا گذاشت و اجرای این طرح تاکنون تغییرات زیادی را تجربه نموده است.

طرح بررسی آمار صنعتی از آغاز تاکنون طی چند مرحله مورد تجدید نظر قرار گرفته و سال پایه محاسبه شاخص‌های صنعتی تغییر یافته است. شرح مختصری از تغییرات انجام شده در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول شماره (۱) - تاریخچه تجدید نظر در سال پایه طرح آمار صنعتی

ردیف	سال پایه	تغییرات انجام شده
۱	۱۳۴۳	اجرای نخستین طرح بررسی آماری کارگاه‌های صنعتی در تهران و ۳۲ شهر ایران ماهانه در ۱۶ رشته صنعت
۲	۱۳۴۵	بررسی کلیه کارگاه‌های صنعتی با بیش از ۱۰ نفر کارکن بصورت فصلی
۳	۱۳۴۸	گسترش رشته فعالیت های صنعتی به ۲۱ رشته
۴	۱۳۵۳	بررسی ۵۰ رشته صنعت در ۷۹۳ کارگاه ۵۰ نفر کارکن و بیشتر با دوره بررسی ۳ ماهه
۵	۱۳۶۱	بررسی ۵۶ رشته فعالیت صنعتی در ۱۲۱۳ کارگاه ۵۰ نفر کارکن و بیشتر
۶	۱۳۶۹	بررسی ۵۷ رشته فعالیت صنعتی در ۱۳۲۰ کارگاه ۵۰ نفر کارکن و بیشتر بر اساس ویرایش دوم ^۱ ISIC
۷	۱۳۷۶	افزایش رشته فعالیت ها به ۸۸ رشته و بررسی کارگاه‌های با ۱۰۰ نفر کارکن و بیشتر بر اساس ویرایش سوم ISIC
۸	۱۳۸۳	بررسی ۲۲ گروه صنعتی مشتمل بر ۹۸ رشته فعالیت صنعتی بر اساس ویرایش سوم ISIC
۹	۱۳۹۰	بررسی ۲۴ گروه صنعتی مشتمل بر ۹۶ رشته فعالیت صنعتی بر اساس ویرایش چهارم ISIC

^۱ طبقه بندی استاندارد بین المللی کلیه فعالیت های اقتصادی (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities)

در آخرین تجدید نظر انجام شده (سال ۱۳۹۰)، ضرایب اهمیت صنایع بهنگام گردید. این ضرایب، در واقع سهم هر یک از رشته فعالیت ها را در ارزش افزوده ایجاد شده توسط کارگاه‌های بزرگ صنعتی کشور نشان می‌دهند.

دوره بررسی:

طرح آمار صنعتی در دوره های سه ماهه بررسی شده و نتایج آن در هر سال به صورت سه ماهه، شش ماهه، نه ماهه و سالانه گزارش می‌شود.

کاربرد اطلاعات جمع‌آوری شده:

شاخص‌های تولید، اشتغال کارکنان و مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان در موارد متعددی کاربرد دارند که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- محاسبه تولید ناخالص داخلی (GDP): بدین ترتیب که تولید ناخالص ملی، از مجموع ارزش افزوده چهار بخش کشاورزی، نفت، صنایع و معادن و خدمات به دست می‌آید؛
- تحلیل‌های اقتصاد کلان: برای تعیین اهمیت و سهم تغییرات حجم تولید در اقتصاد با توجه به تغییرات جمعیت، درآمد ملی، بازرگانی خارجی و سطح قیمت‌ها؛
- تحلیل‌های اقتصاد خرد: مقایسه تغییرات تولید در رشته‌های مختلف صنعتی و بررسی روابط آن‌ها با سایر آمارها مانند اشتغال، مزد و حقوق و غیره، از طریق شاخص تولید گروه‌های صنعتی؛
- مقایسه‌های بین‌المللی: به منظور ارائه اطلاعات به سازمان‌های بین‌المللی جهت انجام مقایسه‌های جهانی و تعیین اندازه اقتصاد کشورها؛
- سیستم پولی و اعتباری کشور: برای هدایت سیستم پولی و اعتباری کشور به سمتی که نیازهای اصلی و ضروری جامعه را برطرف سازد؛
- تعیین دستمزدها: استفاده در محاسبات حداقل دستمزد و حقوق عمده کارکنان کارگاه‌ها، توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.

نحوه جمع‌آوری اطلاعات:

آمارهای مورد نیاز این بررسی از طریق مراجعه مستقیم متصدیان جمع‌آوری آمارهای اقتصادی مستقر در تهران و ۷۸ شهر دیگر به کلیه کارگاه‌های بزرگ صنعتی کشور (کارگاه‌هایی با ۱۰۰ نفر کارکن و بیشتر) و تکمیل پرسشنامه جمع‌آوری می‌شود.

روش محاسبه شاخص‌ها:

شاخص‌های اصلی بخش صنعت عبارتند از شاخص‌های تولید، اشتغال و مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان. در ادامه توضیحاتی در خصوص نحوه محاسبه این شاخص‌ها ارائه می‌گردد.

الف) شاخص تولید

- **شاخص تولید بر مبنای ارزش محصول:** در این روش ابتدا ارزش محصول به قیمت جاری در سه ماهه مورد نظر با شاخص قیمت محصولات تولیدی کارگاه‌های مورد بررسی هر یک از صنایع، تعدیل می‌گردد تا ارزش محصول به قیمت ثابت به دست آید. از تقسیم ارزش محصول به قیمت ثابت بر متوسط سه ماهه ارزش محصول در سال پایه و ضرب آن در عدد ۱۰۰ شاخص تولید هر یک از صنایع محاسبه می‌شود. برای محاسبه شاخص تولید سال از میانگین ساده شاخص چهارفصل سال استفاده می‌گردد.

- **شاخص تولید بر مبنای مقدار تولید:** در این روش نسبت مقدار تولید هر سه ماهه به متوسط یک سه ماهه سال پایه هر یک از محصولات منتخب در هر صنعت با ضرایبی که نشان دهنده اهمیت نسبی ارزش آن محصول در آن صنعت در سال پایه می‌باشد، موزون می‌گردد. از حاصل جمع ارقام موزون شده و تقسیم آن بر جمع ضرایب، شاخص تولید آن صنعت محاسبه می‌گردد.

برای محاسبه شاخص تولید هر گروه صنعت یا شاخص کل تولید، شاخص تولید هر صنعت در ضریب اهمیت آن صنعت (ارزش افزوده ناخالص در سال پایه) ضرب و مجموع حاصل ضرب‌های به دست آمده بر مجموع ضرایب تقسیم می‌گردد.

ب) شاخص اشتغال کارکنان

به منظور محاسبه شاخص اشتغال کارکنان هر صنعت، متوسط ماهانه تعداد کارکنان هر صنعت در سه ماهه مورد بررسی بر میانگین ماهانه تعداد کارکنان همان صنعت در سال پایه تقسیم و حاصل در عدد ۱۰۰ ضرب می‌شود.

پ) شاخص مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان

برای محاسبه شاخص مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان هر یک از صنایع، جمع مزد و حقوق و مزایای پرداختی به کارکنان هر صنعت در سه ماهه مورد بررسی بر متوسط سه ماهه مزد و حقوق و مزایای آن صنعت در سال پایه تقسیم و حاصل در عدد ۱۰۰ ضرب می‌شود. باید توجه داشت که این شاخص عبارت است از شاخص حجم کل پرداختها بابت مزد و حقوق و مزایا به کارکنان کارگاههای مورد بررسی و بدیهی است که نباید با شاخص دستمزد در بخش صنعت اشتباه گردد.